

Asia: VN/21868/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan näkemykset esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ei kannata alueellista opintolainahyvitystä. Tavoitteen saavuttaminen on epävarmaa, ja kokeilu eriarvoistaa vastavalmistuneita.

Alueellisen opintolainahyvityksen tavoitteena on ennen kaikkea lisätä työvoiman saatavuutta harvaan asutuilla alueilla. Tavoitteen saavuttaminen hyvityksen avulla on kuitenkin hyvin kyseenalaista, sillä hyvityksen saajan ei tarvitse työllistyä kokeilualueelle, vaan hän voi esimerkiksi tehdä etätöitä tai käydä töissä toisella alueella. Tämä ehto on täysin ristiriidassa kokeilun tavoitteen kanssa. Jos kokeilulla tosiasiallisesti tavoitellaan työvoimapulaan vastaamista, tulisi hyvityksen saaminen sitoa työllistymiseen alueelle. Muussa tapauksessa kokeilua ei voida perustella työvoimapulan helpottamisella.

Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu perustuu Norjassa käytössä olevaan malliin. Kuitenkin Itä-Suomen yliopiston alue- ja kuntatutkimuskeskuksen Spatian esiselvityksen mukaan norjalaiset asiantuntijat korostivat Norjan opintolainahyvityksen olevan vain yksi toimenpide muiden joukossa, jolla oli saatu haluttuja tuloksia työvoiman lisäämiseksi. Opintolainahyvityksen kokeileminen ilman muita keinoja harvaan asuttujen alueiden työvoiman ja elinvoiman turvaamiseksi jättää kokeilun puolitiehen.

Alueellinen opintolainahyvitys tulee eriarvoistamaan opiskelijoita ja vastavalmistuneita. Kaikilla vastavalmistuneilla, esimerkiksi eri alojen osaajilla tai kielivähemmistöillä kuten ruotsinkielisillä, ei välttämättä ole työpaikkoja kokeilualueella tai mahdollisuuksia tehdä etätöitä. Tämä estää

yhdenvertaisen mahdollisuuden hyödyntää alueellista opintolainahyvitystä. Lisäksi muillakin kuin harvaan asutuilla alueilla on työvoimapulaa esimerkiksi opetus- ja sotealan henkilökunnasta, muun muassa pääkaupunkiseudulla. Alueellisella opintolainahyvityksellä pystytään vastaamaan työvoimapulaan hyvin suppeasti, eikä se palkitse työvoimapula-alalle hakeutumisesta yhdenvertaisesti.

Yhtenä vaikutuksena esitetään velkataakan vähentymistä vastavalmistuneilta. Alueellinen opintolainahyvitys ei kuitenkaan kohdistu niihin, joilla erityisesti olisi tarve pienentää opintolainaa, vaan palkitsee kotikuntansa kokeilualueelle siirtäviä. Harvaan asutuilla alueilla on myös huomattavasti pienemmät asuinkustannukset kuin kasvukeskuksissa. Alueellisella opintolainahyvityksellä taloudellinen tuki kohdistuu niihin, joilla on mahdollisuus pienempiin menoihin.

2. Lausunnonantajan näkemykset lakiehdotuksista ja säännöskohtaisista perusteluista

Ehdotuksen mukaan kokeiluryhmään valituilla vastavalmistuneilla on mahdollisuus olla osallistumatta kokeiluun, jos he eivät itse hae hyvitystä Kansaneläkelaitokselta. Tämä järjestely voi vääristää tuloksia, jos hyvitykseen oikeutettuja henkilöitä ei tavoiteta tai he eivät hae hyvitystä. Alueellisen opintolainahyvityksen ehdot eroavat myös merkittävästi opintotukilain mukaisesta opintolainahyvityksestä, joka voi hämmentävää hakijoita. Kansaneläkelaitoksen tulisi automaattisesti myöntää alueellinen opintolainahyvitys oikeutetuille henkilöille, jotta kokeilusta saataisiin tarkkaa tietoa.

3. Lausunnonantajan yleiskommentit esityksestä

Opintotukeen on viimeisen kymmenen vuoden aikana tehty useita muutoksia, joiden tavoitteena on harvemmin ollut parantaa opiskelijoiden toimeentuloa. Opintotuen kehittämisessä tulisi asettaa prioriteetiksi täysipäiväisen opiskelun mahdollistaminen, ei työllisyys- tai aluepolitiikka. Joka kolmannella korkeakouluopiskelijalla on mielenterveysongelmia, joihin vaikuttaa muun muassa toimeentulohuolet. Ennakoitavalla ja riittäväällä toimeentulolla voidaan ehkäistä mielenterveysongelmien syntymistä ja mahdollistaa tavoiteajassa valmistuminen, kun opiskelijoiden ei tarvitse tasapainoilla työnteon ja opintojen välillä rahoittaakseen opiskelunsa.

Opiskelijat ovat ainoa ihmisryhmä Suomessa, jonka sosiaaliturva on 70 % lainaa. Opiskelijoiden velkaantuminen on kiihtynyt vuoden 2017 opintotuki uudistuksen jälkeen, ja opintolainakanta on jo 5,5 miljardia euroa. Opintolainapainotteisuus ei tee korkeakouluopiskelusta saavutettavaa esimerkiksi työläistäustaisista perheistä tuleville nuorille, jotka kokevat lainan ottamisen riskinä. Jotta suomalainen korkeakoulutus säilyy saavutettavana ja osaamistaso saadaan nostettua 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä, tulee opintotukijärjestelmässä siirtyä pois lainapainotteisuudesta ja nostaa opintorahan tasoa.

Hamidulla Miran

